

Эвилелдешкен

республикаларда

РСФСР

Дүжүт дугайында сагыш-салбышаан. Рязань областын ажил-шиччилери шөлдерге чөмүшчидилгелер үндүрүп төгөрүн айып организастаан. Полдниктин көзүп чорупу колонназынын механизастаан отряды бо хүнерде «Красная зоря» колхозтун тараа шөлдеринге алды чүс-тоңна чедир организастаан чөмүшчидилгелери хүн бүрү чедирип турар. Ыңчаарга отрядтин чедирге чоруп нормалы дөрт чүс тоңна.

— Бо чылдын 500 гектарын гектар бүрүзүндөн-не 160 центнер картофельди алырын планнап турар бис. Оңу чедип алырда бистеге механизаторлар дуулап турар. Хлоруг калий холуксаалыг торф-өлек чөмүшчидилгелери шөлдерде апарып төп турар бис — деп, колхозтун кол агроному Н. Амосов чугаалаан.

Касимовск районун «Заветы Ильича» колхозунда чөмүшчидилгелер аппаратын төгөрүнүн талазы-биле механизастаан ий отрядты тургускан. Эн-не дүжүтталыг механизатор-тараа-жылар А. Сковцов биле А. Молозов олары баштаан. Отрядтарын эргезинче бульдозерлери, чулукчу техниканы, автомашиналарын берген.

Ай дүжүтүндө областын шөлдеринге бир миллион тоңна организастаан чөмүшчидилгелери чедирер.

РЯЗАНЬ.

(СЗТА-нын көрр.).

УКРАИНА

Макеевский Киров аттыг металлургия заводунун бйргі мартен суугузуңа кан экилдеринин талазы-биле баш чылды улаштыр делегей рекорттарын тургузуп келген болташ ам чад улуг чедириникин чедип алган: септелгелер аразындагы уде кан экилдерин агрегат 276 катан экилдерин эрттирген. Ол дээрге аңаадазындан 60 экилдин хой болганы ол. Ол болза бүдүрүлгенин технологизин Макеевский металлургия-биле дем калып тура сайзыраңгайжытканынын түнели-дир.

ДОНЕЦК.

(СЗТА-нын көрр.).

АЗЕРБАЙДЖАН

Бакунун септелге-механика заводу канал казар, болу чоруп эр сайзыраңгай баштайгы болук машиналарын республи-

ликанын колхозтарыңа чорудуп берген. Ол машиналарын суггарылталыг черлерге мелiorативтин ажилдарын чорударыңа ажылаар. Канал казар тусай черекселдин дуулазы-биле ол машиналарын тус буртау бүдүн чартык метр терең султуп чыгар каналдарын казып шыдаар.

Бо дээрге болууну кол продукциямы — нефть тыныш жерилгери-биле черелештир Бакунун машина кылыкталарынын бүдүрүп үндүрүп турары көдө ажыл-агый техниказынын алды азын хевирлеринин бирээни-дир. Республиканын колхозтары болташ советтарын беш чылдын үшкү чылдына Бакунун машина туудушкун заводтарыннан машиналар тараа дүжүрениңге ажылаар авто-көдүрткүчүлери, хөвөн сөөртүрүнө херектээр тускай көжүлгелерин, бульдозерлерин болташ өскө-даа техниканы алыр.

(СЗТА-нын көрр.).

БАКУ.

ЛИТВА

Вильнюстун № 1 автотранспорт бүдүрүлгезинин чөлаачылары хоорайлар аразынын рейстеринге чүгө аар чүкө дамылаар поезидерин башкарып турар апарган. Оң ачылында техниканы ажылаанынын коэффициентин барык үштүн бирин кезин чедир бөдөө.

Чүк сөөртүлгелерин интенсификациянын эгелекчилери мурнакчы чөлаачылар Б. Свилас биле В. Бартошко олар баштаган. Олар хоорайлар аразынын рейстеринге ийи-ийи көжүтүп чоруптурлар. Чүкүтүг машиналар чедер хоорайыңа баарынын мурнуңа-ла оларынң дедир чорудура чүдүрүп алыр чүгүн шагда белеткеп каан болур. Оң түнелиңде хой үе-шак камнатылар болташ аңаа машина чоруктар чөк болуур.

Чүктерин баш бургулар белеткээринин аразын чад чылдын эгезилден болу Литваның бүгү транспорт бүдүрүлгелеринге непертеркен. Чүс-чүс чөлаачылар Свиластин болташ Бартошкоңу улгетерин азербайшан, мрак рейстерге чүгө аар чүкүтүг поезидер-биле уңуп турар.

Сөөртүлгелерин интенсификация — беш чылдын үшкү чылдына литва автотранспортчуларын кол сагыш салышкыны. Республиканын автотранспортчулары 1973 чылда улус ажыл-агый чүктерин сөөртүрүн барык 11 хуу көвүлдерин шитиптирлээн.

(СЗТА-нын көрр.).

ВИЛЬНЮС.

ДААРАНЫКЧЫЛАРЫНЫ ЧЕДИИШКИНИ

Кызылдың хууда чагыт өзү-лаар хеп даараар болташ септелер фабриказынын коллектив эртен юбилейинг чылда куш-ажылыг бедиң көргүзүлгелеринг болган. Тоску беш чылдын шитиптирлү үшкү чылдын бедиң көдүрүлүшүнүн эгезин. «1973 чылдын үлүс ажыл-агый планын күөсөдир дээш үлүтүрүп, тулугун болташ транспорттун ажилдарынын бүгү-өйлөк социалист чарыкын калбартып дугайында» партия болташ чарыктын доктаалын таныжып көргөн, аңаа киржин, улам эки ажилдарын коллективте кезигүнери хүлээнген. Эвээш чарыгдалы үндүрүп туралп, хой эки шынаралыг продукцияны бүдүрер, куш-ажылын бүдүрүкчүлүгүн бедилер, бүдүрүлгенин ажилчы чорупу чедип алыр дээш социалист чарык фабриканын салбырлар, цехтер, бригадалар, тус-тус килжилер аразында калбарган.

1973 чылдын баштайгы хүнеринден-не даараныкчылар кызыл ажилда кирген. Январ айда фабрика бараанын продукция бүдүрерин 110 хуу күөсеткен.

Чад ажыл-агый чылдын баштайгы айы январынын түнели-биле фабрикада «Чечек» ательесинин даараныкчылары толуктеп болганнар. Бо коллектив эртен юбилей-диг чылдын дөртүк кварталында база эки көргүзүлгү болуп, чонта ачы-дууа чедиринин планын — 108, пинти продукция бүдүрерин — 110 хуу кылдыр боттандырган. Мында калбарган социалист чарыктын тилектези М. И. Ильиче-

вага улуурган даштыкы чинк платте даараныкчыларынын бригадасы бирги черни ээлеп, шитиптирлү вымелдеп алган. Ук бригаданын коллектив январынын бүдүрүлгенин 159 хуу боттандырган, а оң көжарлары А. Е. Золотуханын бригадасы онналгазын 153 хуу, М. Пьянованын — 109,4 хуу күөсеткен.

Ажыл-ишчи, наймралдыг коллективте чедиринкинер аңаа-ла чедип келгелен. Ол бүгү социалист чарыктын дээш организастап келгеленин ачылында боттаткан. Ательеде партия, профсоюз, организастаалары ажил-шиччилерин ортузунга социалист чарыктын эки организастап, оң түнелин квартал, ай саңында үлүгүрүп, тилекчилерге материалдыг-лаа, моральдыг-лаа леткименн көргүзүп турар. Ол ышкаш бүдүрүлгелер чедир кылынаан чүүлдерин илередип,

оларын чайладырынын оруктарын, иштиги курлавырларын дилеп тывар хемчеглерин ап келген.

Ательеде бирдинген планын онналгазын үргүчү ажыр күөседип, оң шынаралыг болурунче кичээтпей салып турарларын саңы хой. Хоочун даараныкчы-мастерлер чылдын-на аныктарын боттарын бунуң мергежиянне өөредип, оларын оң иңай амырала-лыкта оруктуп шитип алырда дуулажыры чачыл апарган. Эртен чылдын бозин ийи кичини эртен өөргөлдө черинче, үш кысты хеп боттарыңдарын ийи чыл туузаалыг кур-зунче өөредип чоруткан.

Ательенин үшкү кадында платте даараар цехте, иңда комсомол организастаалынын секретары, ээлчег мастери Тамара Титова үлүгүрүп турар. Комсомолчу кыс болу бедиң бүдүрүлгүг ажылашылаан, өскө өөрүнүг улугер-чижөөн көргүзүп келген.

«Чечек» ательениң даараныкчылары эртен уде кылаан ажилын түнүп, боттар-ында бар агаралар, курла-вырларын саңап көргөсп, бо ажыл-агый чылдында бедиңке социалист хуулаагелерин алганнар. Бөгүн — дүңүгүзүл-ден, даарта бөгүгүзүлден хой-ну кылып, чонга бараан болурунун культураны бедилер, оң хевирлерин көвүлөдип, чыл планын декабрь 27-де долдуу-биле боттандырып олар ху-лаагеленер.

— Тоску беш чылдын шитиптирлү үшкү чылдын ийги айланын планын даалгаларын долдуур болташ ажил күөсөдип болурунун агаралары бисте бар — деп, «Чечек» ательенин эргедикчи Нина Иванова Кураса чугаалап олу-рар.

Эртен айдын бүдүрүлгө көргүзүлгелер даараныкчылар-нын берген сөзүнө ээ болур дээрин бадыткан турар.

Ю. БАЙ-НАРА.

КАЛБАА-БИЛЕ ТАНЫШТЫРАР

СЭКП Тон Комитетинин Чингине секретары Л. И. Брезневтин «Совет Социалист Республикалар Эвилелештин 50 чыа оюнуң дугайында» илестекте, СЭКП Тон Комитетинин, СССР-нин Дээди Советинин, РСФСР-нин Дээди Советинин 1972 чылдын декабрь 21—22 хүнеринде Москвага эртен каттышкан байыртгы хураалың өскө-даа документтерин база СЭКП Тон Комитетинин, СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун, СССР-нин Министрлер Чөвүлелинң «Совет улуска, Совет Социалист Республикалар Эвилелеш-

тин бүгү националдарын ажалыч чонпарыңга» кылдырып малчыннар ортузунга хамык-биле өөренирин организастаар тоску-биле партияның Со-Хем райком агитбүлгелерин Киржикчилерин экинчарын дүүн Самгага-дай суурга эрттирген.

Ук семинарын киржикчилери районун 150 ажык малчыннарнын кодапарында барып, ол документтерин болташ материалдарын дугайында кичээлдерин айда дөрт удаа эрттирген. Аңаа 2—3 кичик составтын он дөрт агит-болук ажилдар.

Материалдарын калбаа-биле

пропагандаларын партия райкому чугулаа соругда кылдыр саңап турар. Ыңчаарга агитболуштун киржикчилери бо талазы-биле кичээлдерин эрттирерини графикан тургускан.

Тоску беш чылдын шитиптирлү үшкү чылдын планын онналгазын чедиринке күөсөдиринге болташ нодө ажыл-агый ажилдакчыларынң бүгү-өйлөк социалист чарыкын дээштиг организастаарынче көдөңнөк ажыл-ишчилерин мобилизастаарыңа бо кичээлдер улуг рольду ойнар.

(Бистик көрр.).

БЕШ ЧЫЛДЫН КИЖИЛЕРИ

Михаил Иванович Чумичев 1953 чылдан бээр Тывада чөлаачылап турар. Ол Нызылдың № 1 АТБ-зиниң мурнакчы чөлаачыларынын бирээни. Эртен чылдын планын даалганы 145 хуу күөсеткен, 584 литр кывар-чар материалды камнап алган. Бо чылдын январда планын онналгазын эш Чумичев 123 хуу боттандырган. Мурнакчы ажил-ишчи тоску беш чылдын шитиптирлү үшкү чылдын планын хуусаа бетинде күөсөдирин хүлээнген.

ЧУРУНТА: М. И. ЧУМИЧЕВ.

Нызылдың № 1 АТБ-зиниң мурнакчы чөлаачызы Александр Николаевич Нравцев юбилейинг 1972 чылда эки ажилдаан. Чылдын планын онналгазын 136 хуу күөсеткен, 346 литр кывар-чар материалды камнап алган. Александр Нравцев 1973 чылдын баштайгы айларынын даалгаларын хуусаа бетинде ажыр боттандырган, бо чылдын май айнын үлүүнө кириштирип ажилдап турар.

ЧУРУНТА: А. Н. НРАВЦЕВ.

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва-АССР-нин Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелинң органы

МАЛ АЖЫЛЫ — ШАЛЫПЧЫ ФРОНТ

СҮТ СААЛДАЗЫН КУДУЛАТПАС

1972—1973 чылдарын кышкы үезинде мал ажилынн продуктуларын бүдүрерин болташ белеткээрин көвүлөдир дээш мал ажилынн ажилдакчыларының Бүгү-өйлөк социалист чарыкын калбартып дугайында СЭКП ТК-нын, СССР-нин Министрлер Чөвүлелинң чыа ВЦСПС-тин доктаалы «Кызыл тараачын» колхозтун Туран сүт-бараан фермазынн коллективин чылдын январда фермага шитиптирлү биле саар бир инеке овалып-тыр 180 кг сүтү сагга болза, бо чылдын январда бир инектен-не 201 кг сүтү саап алган азы 12 кг хой болган. Нияти бүдүргөн сүтү алыр-га, эртен чылдын бо үезинде 94 тоңна турган, а ам 96 тоңна болган. Саанчыларын

аразында социалист чарык калбарган, кижин бүрүзү-ле эң хой сүтү саап ап, чарыктын бирги черинге үперия орал-лажып турар. Ыңчалаажок мурнакчы, дүжүтталыг саан-чылар эң-өргүнө дуулажып, арга-сүмөйи кадып, бот-болуң дөткенин турар.

— Фермазын саанчылары кышкы уде инектен сүт саап алырын чүгө кудулатпаан эвес, чарык-лаа көвүлөдип турар-дыр. Ыңчаарга олар оңу капчын чедип ап тура-рыт.

— Ол чорук хамыктын мур-нунда инектин кышкы уде аңаада, чөмөгөргөзүн эки-житкениндег хамарыкын турарын айттыр херек — деп, Дмитрий Спирidonович харыктып. Амгы уде бисте саар инекти холукта чөмөгө-ринин радиоңу мындыг: сү-лос 25 кг, концентраттар — 4 кг, сүгөң — 1 кг болташ са-лад — 1 кг сүтү көвүлөдир-ринге кол-ла чүе силос биле концентрат. Оскө аңаа-агый-ларда чөмөгөргө радиоңун тургусканы бистинден аңгы бооп чадаса. Ыңчалаажок бистин ажилдап турар ра-дионуңу сүтү сиңер, корас, ар-тын эвес боор. Оң-биле чө-гөлештир, инектен хой сүтү саап алырда база бир шитиптирлү чүл — саанчы-ның мергежия. Арга-мерге-жил чөк болза, сүтүг-даа инектен хой сүт саап алыр берге болтай. Ол ышкаш саанчылар аразында калбар-

ган социалист чарык ажил-га бедиң көргүзүп чедип алырыңа улуг идиңин берип турарын демдөлгээр херек.

Фермазын саанчыларынын бо чылдын чедип алыры-биле сагган соругдалары үлүг. Сүт бүдүрүлгенин 1275 тоңна чедирер. Күрүнөгө сүт саар хүлээлгезин 820 тоңна, азы планда 230 тоңна хой. Фер-мазын инектин-биле бир инек-тен саап алыр сүт планы 2500 кг, а хүлээлгезин 2600 кг. Ыңчаарга мурнакчы саанчы-лар Л. Бобов, Романова, Алек-сандра Коккина болташ. На-талья Иргит олар бир инекке оналгып 3200 кг чедир сүтү саап алырын хүлээлгелер.

Фермада чарыктын түне-ли хүн бүрүдө бүтүлгө илден. Хүнде кышкы чөкө кило-грамм сүт саап алганын тус-кай самбырага бижип турар. Чарыктын пинти түнелин ай саңында үлүгүрүп, тил-екчилерин шаңлап-мактап турар.

Январ айда чарыкка Ва-лентина Корниченко тилгээ. Ол болууда бижыгалаан инек бүрүзүлгөн 249 кг азы пинти-ди-биле 6 тоңна сүтү сагган. Л. Бобов, Романова бир инек-тен-не 241 кг, инекти-биле 6 тоңна сүтү сагган, ийгиң черин ээлээн. Үлүк чөдө — саанчы Наведина Федорова.

— Бастың фермазын ян-варда 80 тоңна сүтү күрүнөгө саткан — деп, Дмитрий Спирidonович чугаалып улам-чылды. — Хүнде бир инекке

онааштыр 6,4 кг сүтү саап ап турар. Бо баа-ла эртен чылдын ол үезинден элээн хой. Ыңчалаажок эртен ай-нын түнелин анализтеп көргөп, бисте ажилдакчы-маан курлавырлар ам-даа бар. Манаа чүгө чагыс инектен кырып көрөй. Фермазын мурнакчы саанчыны Валенти-на Корниченко бир инектен-не 249 кг сүтү сагган. Ыңчаарга бир дөмөк байлаа, чыгыс-отла уксаанан бир инектен саанчы Кому Дуду-ныс 126 кг сүт саап алган-дыр. Мын-да ылгал 22 кг ышканын. Оңу иңай саанчылар Алек-сандра Коблева бир инекке онааштыр 135 кг, Зина Шама-лан — 169 кг сүт сагган. Бүгү саанчылар мурнакчы саанчы-ның депнели-биле сүт саап алган болза, январда дына хой сүтү бүдүргөн турар ийик бис. Бо дугайын саан-чыларын хураалыга чугаа-лашкып, чогуур анализтеп кы-лып, дараазында айда оңу болдурушкан.

Түнелин пай мынчаар деп-тештирп көргөсп, хоңуудап турарларын чылдагаанын илередип, оңу өрү тырта-рының хемчеглерин алыр чо-рук кижилерин улам сорук кырып, пинти херек дээш кижин буруурун хамысалаанын бедилеп турар.

К. АРАКЧАА.

«Шиник» тускай көрр.

КЫШТАГЛАРДАН МЕДЭЭЛЕР

ДҮВҮРЕНИН ХОЙЖУЛАР
«Октябрь 30 чыл» колхоз-тун Дүвүрен бригадасынн төвү бөлүгү малын суурук-чыл кыдыг улам-на калба-рып, чаа туудулар нечежиң турар. Ийи-ийи квартиралыг чурттага байканын, хойга таарыкчалыг какалар көвү-дөн. Суурукташта Ильяичин лампочканы чайлап турар.

Бригаданын кодапарында 2000 ажык хой оодулан, оң хурагалы шүлүгү медди, млан-тын ийиштерин көвүлөп ту-рары өөрүнүг. Чинээ, К. Машпаалың баштай торзөн 280 хоңуң хурагалы 300 бол-ган.

Баян-Таладан малчынарга дуулаар шөфилер Дүвүре-ге үргүчү барып турар. Январын тоңчуңде школа колдонувинден келген шөф-илер Куулар Умер-оолдун ка-жаанын көпартып берген.

М. Көксөлдөй.

Чөөн-Хемчик район.

ЧАРЫШ СОРУК КИРГЕН

«Тээди» совхозтун кыштак бүрүзүнде кижилерин аңгы кичээтпей хой оодлашкы-ныңче уланган. Бүгү-өйлөдө-

лук социалист чарыкка-га улам сорук кирген олар-нын кижин бүрүзү чүткүлүгү ажилдап турар.

Мал хуу кыштактан, чап төдү медди болуп турары мактангың. Чинээ, совхозтун Наймрал салбырынң баштай оодулаа 3701 хоңуң 3719 ху-рагалы шүлүгү медди. Салбырын комсомолчуларынң 38 кижини саңапашкындиги үндүргөн.

Фермада инектер бизаа-лап эгелээн, оң улам-на сүт сагга болуу элээн. Чи-нээ, Зор-Ханак фермазын январда сүт бүдүрер болташ күрүнөгө саар планын ырак-та ажырган.

Д. Кагай-оол.

Бай-Тайга район.

ХУРАГАНН ДӨТКӨННӨР

«Малчын» колхозтун сура-жааларынн бирээни К. С. Кок хой ажилынн мергежээ. Сөөлүг оң чылда ол төрүрү чүс башка овалыптыр чүстөн өрү хураган ап келген. Ам оңкүдөкында 297 хойдан 270-ин оодулаан, баштайгы хура-ганнар дөткөзөн.

Куулар Самбуевтинин

кыштак үдөгелерин, олары баа-дадан, өдүкөн күзүп белеткеп алганы 60 центнер сиктинин кезин ам-даа бар. Моон со-лоар төрүрү 127 хоңуң хура-галын чылдыг чөк алырныга ол бууердиг.

— Эртен чылмы хойжу Салтак Куулар-Кара биле чарыктыг турдуң. Ол мени дүк талазы-биле тилгээ, а мени оңу мал бакын өстүреринге уткан болдуң. Чарын бо чы-дын база уламчылашылап — деп, К. С. Кок бадыткан.

С. Молдугра.

Монгун-Тайга район.

2100 ХОЙ ООЛДААН

«Тилгээл» совхозтун мал-чынары тоску беш чылдын шитиптирлү үшкү чылдын алтын хуулаагелерин алыр күөсөдир дээш аразында социалист чарыктын калбар-кып, бо хүнерде улам сорук-тут ажилдап турар.

Амгы-амгы малчынарнын кодапарында 2100 ажык хой оодулаан, оларын хурагал-нары шүлүгү медди. Хойжулар Монгун Дорку торзөн 409 хоңуңдан 410 хурагалы, Куулар Дамы-Сорен 293 хоңуңдан 298-ти, Монгун Се-

ден 243 хоңуңдан 244 хурагал-ны медин камнап алган.

Совхозтун партоному кыш-кы уде малчынарнын ажил-адамдарыңче улуг кичээт-пейи салып турар. Бо хү-нерде малчынарга дуулаажы-ры-биле 18 саңапашкы кыш-тактарда чөдө берген. Ол ыш-каш тускай графикан дууга-рам, кижин эчилерин, специ-алистер, агитаторлар, политин-форматорлар хойжулаага че-ди, оларын ажил-иңи-биле таныжып, лекция, беседаны кылып берип турарлар. Мал-чын бригадалар төптөнерин кыю үлүгүрүшкүлериң док-таалм организастап турар.

Политинформаторлар Мы-зык Дөрбөт-оол, Ооржак Де-лтер, Федор Соппа болташ өс-көргө-даа мал ажилынн про-дуктузун бүдүрерин баа белеткээрин көвүлөдир дээш мал ажилынн ажилдакчы-ларынын Бүгү-өйлөк соци-алист чарыкын калбар-тып дугайында СЭКП ТК-нын, СССР-нин Министрлер Чөвү-лелинң болташ ВЦСПС-тин доктаалын малчынарга та-ныштырганнар.

(Бистик көрр.).

Чарыштын эгелекчилеринде

ЧАСТЫН ДЕМДЕКТЕРИ

лында колхозчуларынн бүдү-рер ден турар үлгөсөн дыка улуг. Куулар чажар кызыл-тасты гектар саңаандан 55 центнерин, дүжүтталыг 60 центнерин ажаап алырын шитиптирлээн — деп, ол чу-гаалап олурур.

Колхоз эртен күзүн эң таарыкчалыг уде тараан чаштырган. 5 муң хире гектар

терде ол кызыл-тасты тараан. Ында кодууду-ла «Аврора» сорту, а чамдык черлерде — академик П. П. Лукьяненко-нун «Белоснежка-2» дээр чаа кызыл-тастын чаштырган. Эр-те чазын-на шөлдерге мие-ралдыг чөмүшчидилгелерин төгөр деп турар.

— Февральдын чылдыг хүн-лери бистин тараажыларынн

ажыл-иңинге дыка-ла таар-ыкчалыг — деп, И. Т. Слю-денко өөрүн олуру

Эркен бийликти талаш-талаш, амырлардыкка төгүзүп улагуу болушунан баштап, демдектетилген. Ош-бизе кадым ол улуг бийлик тоску беш чамалык, пиланын сорууларын күндөзүндө бугу коммунисттерин болгон ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

Юбилейги чамалык социалисттик чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын пиланын сорууларын күндөзүндө чамалык чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

Юбилейги чамалык социалисттик чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

ЧАРЫН БОЛГАН ПАРТОРГАНИЗАЦИЯЛАР

Боттарына алган социалисттик хулаагына үлгүлөп, чамалык чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

Юбилейги чамалык социалисттик чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

Юбилейги чамалык социалисттик чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

тура, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган. Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

сөлдү шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган. Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

тап дашаар илеткекчелери ай санында бирден эвеш эвеш лекцияны, алеткекчи тус-тус тематикаларга ажалдап кылган, графика баугаар чорудун турар, «Мөгөн-Бүрөн» колхозунун хойну бригадаларында ажалдап турар бир партия бөлүгүнө немей 2 партиябүктү чоокку үдө тургузар.

Райкүсөткомун култура кидизи малчынарке ай санында бир улаа агиткулдубригады чорудун, 13 кезек чедир конер библиотекаларын организастан тургузулаан. Ырак одаларда малчынарны чугула херегелдин бааралары-биле халдырар соруулар-биле 3 ларектү, 2 автолавканы тургузган. Мал ажалынын тускай эртемиглерин чыл эгезинде чыгган, 1973 чылдык сорууларын боттар дашаар илеткекчелери ай санында бир улаа агиткулдубригады чорудун, 13 кезек чедир конер библиотекаларын организастан тургузулаан.

ажылы адаларынын туугандыгында, бригадалар арасында малдык чаш толуп чидирген чок менди камгалап алапты даш, хой кыргыздын пиланын организастан чорутууны баа мал чечин болгон одек-кыштагы үлгүлөп белекчелери даш акча мандалык ыммелдерин тургузулаан.

Амгы үдө чагыс-даа баш малды кыштан чидирген чок хур ажалдар даш ланг түлүк ажал малчынар ортузунда хайыгып эгезин. Колдан бурузунда хой массалык оодолор турар. Январ тоңузунда чедир району тараан 5070 хойдан 5070 баш хураанын камгалап алган. Январ айында ортанта чедир 78 комсомол сакманын чаш мал доруктур-жур-б-л-е хойжуларке чоруткан. Малчын бурузундун кодаанында мал чедирер, суг кудар херегелдерин четчел тургузган, бодун болгон концентраттык чедирер чедирелген, күжү кошкан баа доруга берген хураанарны чедирер ажалан турар.

Механизатор мергежил дээш

Тоску беш чамалык кодээ ажал-агыл талаам-биле сорууларын чедирерин шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

ӨСКЭЭР ЧАРЫГДАЛДЫ ЭВЭЭЖЕДИР

Мал ажалынын продуктуларын бодурун болгон белекчелери күүсөдир талаам-биле Бүгү-эвешелдин социалисттик чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

Юбилейги чамалык социалисттик чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

Юбилейги чамалык социалисттик чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

планнагы кириштирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган. Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

чөк деп болбас.

«Тес-Хем» совхозунун Ортен сүт-бараан фермасында сүт кадымда башкап чок. Ош улаамын камгалап сүт кылды казанакта сүт хулаап ап турар. А фермада сүтүн бараан-нын 62 хуу болуп турары баа-ла чогуур негелдеге четтес.

«Ак-Эрик» колхозун Улуг-Күзгү фермасын эркен чамалык хыналда саалдык чагыс-даа катат кылбаан. Бо чорук колхоз баштаар чедирин, ында тускай эртемиглерин ферма-же сула салып салып турарын херегелер турар. Зоя Мөпүй, Фина Эрендей болгон өскө-даа саанчыларын көжөр кино келбестезинин болгон өскө-даа култура-массалык ажалдар дугайында хомуду ош бадтыкпал турар.

Мурнакчы чолаачы Алексей Крайнов республиканын автотранспорт бодурулгезинге кээри хире чыл ажалдап илген. Республиканын ыраакан колхозтарынын суурларында магазинеринге улеттур болгон аш-чөм бараанарын ол үзүнтөл чок чедирер, чонун манталын чедир алган.

Дуржулгалык чолаачы бодуну чык сөөртүр талаам-биле планныг оонаалдарын ургучу амыр күүсөдир илген. Ош бодуну чолаачылар бригаданын бүгү кежигүннери-биле нады коммунисттик күш-ажылдык бригаданы деп ададыр эрге даш демисемип, тоску беш чамалык шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Идеологтуг фронтунуң дайынчызы

ЧАГАА ПАРЛАТТЫН МАЗА-ДАА...

Эркен чамалык товчузунда Барымы-Хемчик районун редакцияга чагаа келген. Ында Кызыл-Маалым суурун «Сельхозтехника» салбырында ажалдап турар Б. С.Х. Хертектик сөөлү үдө-бүдө, мораль талаам-биле четтестерин шүгүмдөз.

СЭКП райкомунун секретары С. Күжүгеттин бистик чоруткан биживиске хайымына болба:

Коммунист Борис Хертектик өг-бүдө болгон мораль талаам-биле четтестерин чагаа ажалып фактиларын хыналда бадтыкан. Ош амырларга мидиг толук чок ажал-чамалык дугайында коллективтик коммунисттеринин шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

тивтик коммунисттеринин шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Ю. БАЛЧАР, Көдөз ажал-агыл продуктуларын чамалык чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

Юбилейги чамалык социалисттик чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

Юбилейги чамалык социалисттик чарыкка киришкен, ыраакы Моңгу-Тайганын ажал-кыялдарын күн-ажылы баа чогадыкчы иштерин улам хайыктырып үзүргөн.

Хүн барын чүктүк дагаларынын артыкча ажал баткан, ыналар-ла чалтып хова берди. Кичиник эвеш оттур хаарын кедир кыштык чыварыг соогу кыжээл-ле эгезди. «Нежээлдегити соор деп, агаар байданынын дугайын радио-дүйнөмиз дамыштыр чутулаанын шын боду. Ынчанган Ак-Бедик дагыт эвеште чалты берген чоракан хоюмун бажын дозуп, оларны нежээк соок чыварга алысас даш аалче сүре араар чорутуп.

Кыштамга четкелек чоруду, соомдан ала айт мунгал, алгы тоонун кичиник кел чыдарын эскерип нагдым. Ош доракан-ла танып каап, чонун «Агитатор» деп подалап алааны ол кичиник малагынын тур мен. Ала айт агаарге буруздарып тилгилей-дир, агитатор менче хулаамурун юртур тур. Амыр-медиянык солушканын чык соода, чыскалдыр аалче шуукунуна хойнуң соо-биле кожа чорутуп, хоорейин каан чоруп ор бис.

ХУВИСКААЛЧЫ АГИТАТОР

— Ала-мез-даа кичиник бүгү назымында азырап шыдаар эвеш, а партия биле совет чазависе маталыг-дыр. Ажал стажи даш, ол ишпа бээр, ажал-тодун көйөй-дир даш, ол шак-нал бээр, алган пиланын ажал күүсөткөн даш база толеп бээр, аарый бээрге халас эвешер, адал соода — назылап кырыл бээрге, дыштандырган, ол азыраар. Ынчанган Совет чазависе толептиг бараан болур даш кызыл-ла чор бис — деп, ол чутулааш, агитаторуусука сүтүгү пилан-баа катан куткан тутус каашты.

Боларын ооу-ла шын. Нам, чазак ол хире эки көрүп турда, чамалык кичилер хулаагы ажалын ач сеткилдиг күүсөткөс боор-тур. Мапа бистик малчынарымыстан чагыс чилек чутулаашы.

Хойжу Болугм-оол бар ышканыгай, ол дүүн хохон одага эон каалкан, кадарын Амыр сүтү дүш чок шайлап орда, бөрү оон эон чорал хохонга келтес, үш башты олуруп каан-дир. Бир эвеш Эрес-оол таварышпаан чүве болза, караия оон хой болур турар. Харысалга чок деп чүве ол дийли. Мал ажалында шак мидиги төлөк чок кичилерин чалдыккан болза, эвеш, дүш пиланын күүсөткөнчес.

Малчынары эвештегити калатке шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Ак-Турунун кижилери

Комсомолчу Александр Досук «Ак-Турун» совхозун Кызыл-Даш салбырына малчынап 4 чыл ажал ажалдап, СЭКП-нин тургустунганынын 50 чамалык юбилейин малчы кыс күш-ажылы белекчелериг уткан. Юбилейги чамалык ажалын малчын төрүр 100 хойдан 95 хураанын, бир хойга оонаатыр 2,5 кг дүктү алган, салбырда дээр хойжуларын бирөөн болгон. Александр ажал-агыл чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Тоску беш чамалык шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чамалык пиланын күүсөттирелтип, чедир шийттирелтип, мөөн айтыртылган болгон кылдырмаан ажалдарык кичээлгеин улаандырып, оларны бо чамалык оонаалдарык биле катат күүсөдир сорууларын салган.

Чазависе библиотекка ажалдакчылар хураанын чурттакчы чонунга номчула конференциянын, литература кезээин, яны-буру беседаны доктаамал чорудуп турары чалгып болгон. Ол болза оон өргөлекчи Т. С. Ортун-Назынын организаакчы ажалын илеретип турар.

ЧУРУНТА: библиотекка өргөлекчи Т. С. Ортун-Назын (солгай талаанда).

А. ЧОЙГАННЫН ФОТОЗУ.

Б. ДОЮНДЮП, Тес-Хем районун «Тес-Хем» совхозунун малчыны.

Б. ДОЮНДЮП, Тес-Хем районун «Тес-Хем» совхозунун малчыны.

Д. УЖАР-ООЛ.

Ш Ы Н

жылдыжылыг кылы, саям-
жымшыкыны калбартырыңче
ткүлдү оларның хей кезин

дажылга кылып, садыг-
ышкынны калбартырыңче
лду оларнын хей кезин

Ш Ы Н

АРТИСКЕ ХУНДУТКЕЛДИН СӨСТЕРИ

Россиа Федерациясынын алдынкы болган Тыва АССР-ин улуустун артисти, хартыгадан кампайа деп хөөредик чок чугаалап болур цирк артисти Кужугет Балданович Хензиг-оолду кым билбейл. Улут Совет Эвилелинин цирк өргөзлүгү бүгү хоорайларынга, дыка хей лаптыкы чурттарга тыва чойлун өмүнөзүндөн оюн көргүзүп келген эживисти эртеки дымтамыр хунде Красноярск хоорайнын циркигине байыр-лаалдык байдалга пенсияже үзө-ли.

Красноярск хоорайда тап-тыг-ла 2 муң кижилер угу-ла олутуп алган, оюн көөр цирк өргөзүшкө ол хун үш улай оюн көргүскөн. РСФСР-ин улуустун артисти, агаарга акробат кылдыр 60 хар-лы артист Раиса Немчинская, Молдав ССР-ин алдынкы ар-тистери Ангелина болган Е-геней Роговскийлер, шимкеп турар сымарындак кырынга ойнаар Светлана, Юрий бо-лган Николай Фелотовтар, су-раглыг клоуннар Ширман алшыкылар болган еске-даа артистер каш ай үргүзүшкөн программа соонда манежеке үнүп келген. Оларнын аразы-ла чал чаа-ла номерин ойнааш, дерин беэни аштаар чай чок болган бистик Хензиг-оолтус

ойнап келер хей-биле бо-тур.

Красноярск циркигине ди-ректору Татьяна Георгиевна Воскова чыгылганнарнын мурнуна үнүп келген мынча дили:

— Силерин аранарда бистик кайгамчык кожаныс Тыва чурттуг, талантылыг артист РСФСР-ин алдынкы, Тыва АССР-ин улуустун артисти Кужугет Хензиг-оолду билбес кижилер чок. Ол биске хей улаа оюн көргүзүп кээп турган. Ар-

соонда Красноярск хоор-кусокунун культура кил-динин артисткечиси Ав-густа Писецкая, артист Александр Ширман, Пушкин аттыг ший театрынын лите-ратура кезээни эргелекчи Илья Елемен, Тыва АССР-ин Министрлер Чөвүлелинин Пре-зидиум кежигүгү Андрей Юмбо олар сураглыг артиске байырлыг адрестерин, хуну-лел бижиктерин тыныскап.

Сураглыг клоун үш алым-кыларнын бирээни Александр

оолдун чугаазын чыгылганнар

улут кичээлге-биле дыннаан.

— Мени артист кылдыр өө-редип, кижизиккен, улут уран чүүлче оруум ажыткан өш-терге, хей чыдарда калды акылдап келген өөрүмче чылыг сөстүг күзөшкөнүм дээш чет-тирим. Иды артыгы олгу менээ үжөн ажыг чылда чоңга бараан болур улутуң деннинчи национал политика, хей нацио-нал чочук берген. Пенсияже үнүмчө-лаа, алаа олутар ар-гам чок, төрөн Тывага бар-гаш, улусчу цирк ажыдып, та-лантылыг аныктар чыгып ал-ган ажылдар мен — деп ол чугаалады.

Оон соонда К. Б. Хензиг-оол-ду 30 ажыг чыл дургузунда ажылдап келген столуңуң кы-рынга олутрупкаш, аренага дундүлелдин дээшкелдирит ачулалын кылган.

Цирк артисти К. Б. Хензиг-оолдун чаагыттыг таланты-а, кижизик чаагы чоруу бо хире хундүткелдик байдалга уледири аргени чаалап алган. Чогадыкчы ажылын уламчы-ларын болуп чоруу артиске чаа-чаа чедикчилерини бүтү көрүчүлөр баа күзеп турар.

А. ЧАРАШ-ООЛ.

ЧУРУКТА: цирк артисти Ку-жугет Хензиг-оол кууселде үзүндө.

О. ОХЕМЧИТИН фотогу.

БАЙЫРЛЫГ ҮДЕЛГЕ

тистин кууседир номерин бис-тин хоорайнын көрүчүлери улу-г сонуургал-биле күзөп ал-каган. Кужугет Хензиг-оол ам 48 харлыг, оон 31 чылдарын цирк уран чүүлүгө берген. Пенсияже үнүр дугайында ар-тистин дилеэн Союзоспирх каттыжымшыкы хандырган болган эргим эживисти дып-таналгаже үлөп чорударын биске дааскан. Ынчангаш Союзоспирхтин каттыжымшы-кынын дирекциянын ду-жаалын номчурун чөптөзөп көртүрө...

Кужугет Балдановиче өө-рүп четтиришкенин, кадык-шылды, аас-кежигин күзөп, ак-ша шаңалын тыпсыр дуга-йында дужаалды номчаан

Ширманын чугаазы онза со-лун болган: — Кужугетти бил-бес кижилер СССР-ниң беш муң ажыг цирк артистериде чок дие хөөредик чок. Ону биче сеткил, бөдүүн болган кижизик чорук каастап, хей нацио-нал совет цирктин талантылыг артистерини бирээниге че-дирген. Ол бөдүүн уран та-лантылыг аныктарга дамчы-дар талазы-биле моон сонгаар-даа ажылдар үжүрүт. Инак эживисти, бөдүүнүсү-биле Мипа деп алап чорутурусу, чокк өнүкүүсү пенсияже үлөп тура алаа аас-кежигин, бөдүү-ле чедикчилерин, кан-дег кадыкшылды күзөп турар бис — деп, ол чугаалаан.

Кужугет Балданович Хензиг-

ШКОЛА МУЗЕЙИ АЖЫКТЫГ БЕ?

Башкы болган шыдыраачы Монгуш Бөргөн-оолдан дыка солун чагаан алган мен. Тө-рөөн черин шимчилеп өрөөни-ринге чугаала херектик номнар-ны дилеэн болган чер-черде школа музейлеринин бир чам-дык арга-дураагылаан максы чугаалап бээрин сагындарган болду. Хей чылдар дургузунда башкылап келген өштөн ханы утгалыг чагаазын номчааш, баа катан бир чамдык шко-лар музейлерин кезип уругга таварышкан мен. Мен чүткө бөдүүн онаашкан ажал-ле-рөөнге бүтү күжүн, билгин, мергежилин берип келген бол-ган берип турар мунакчы башкылардан хензиг барымда-ны чижек кылдыр чугаалап көрөй.

Бай-Тайганын Шуй ортумак школазы. География болган биология башкысы Салчак Монгеевна Чедер-оол школа-нык музейин тургузарынга көлүг киришкен, бир бичи өрөз үндүрүп аар дээш яны-бүрү арганы хергелген. Ол му-зейде тыва чойлун барык чус чыл мурунда эдилеп чоранын өт-сөвин, идик-хевин бөдүп чыгган, делген чыскааган, хо-вар-ховарын шилдик хомулар-да пыткааган болду.

Төзүлүш сес чыл ортумак школазынга барган мен. Эге класстарын дуржулгазын башкысы Анай Салчакеевна Контга Тыванын чер-чуртун,

байлаан баа төөгүзү өө-рин бөлүмүн бөдүүн уштап-баштап тургусканы школа му-зейиниң өрөөнине башкылап турар, магаалы, өөрчүтү-даа болду.

Чөөн-Хемчик районун Чы-раа-Бажи ортумак школазын-да төөгү башкысы Зинаида Санжеевна Монгуштун уу-гун турары школа музейин-ден шаанда тараачын араатар-дын тараа тарып чоранын ыш андаанын белек кылдыр ал-ган бис, ол ам Кызылда тип музейин делгезге залынды салдырган болгай. Школачы-лар-биле дем кадып ажылдап деп чүбөйгөн бир көсүк чөжө бо-дур. Школачылар — улут күш, олар чүң-даа тып шы-даар орлан-эрес төдөр!

Хочуң коммунисттик уруу Зинаида Шыраповна Сат дээш өрөөнүг башкы, ол Хөндөргей-нин школа музейин удуруп турар. Ол музейде тыва-ларын алдынкы огул Сат Сурасович Бүрөкеевнин болган оон дайынчы өөрүмге тураска-лан тускай делгезгени кылган. Маадрыг чоруктуң, төрөн чуртунга бердиген чоруктуң дугайында өөредилге-кижи-лигел кичээлдерин өйлөй-өйлөп чорудуп турар. Ол шко-ланын музейинде арга матын эдилелдери баа чаа пагыткы чугаала-чугаала өт-сөви бар. Чижээ: маты хөөредер, арга номнар, чавагалар, хөрөжөн

улустун даарап кылганы уран-шевер леп-сын аймаа. Зинаи-да Шыраповна тоолчуларын тускай кезээлери баа ор-ганизастан турар.

Школа музейин тургузарынга башкылар коллективин, ылаң-гыя директорлар-кол уг-шты-ли бээр күш бооп турар. Оон тодаргай барымдаа, Чадаана хоорайнын тыва ортумак шко-лазынын директору Зоя Сунду-евна Кууларын бөтүг ажылы болду. Ол башкы бөдүүн ар-теми тыва дилди башкылавы-шаан, оон музей турар черин тускайлап тынкан. Школа музейинин удуруткучуу Дан-зы Ламзанонова Кужугет өө-риничилерин тыпкылаан чүвө-лин доп-дораан дайылап ту-рар. Кайы-бир өөреникчи кан-дыг ховар чүвө тыпкан болду, оон адын чарлап дындадыры-дан аныгыла, делгез чүбөйгөн чаныгы ону тыпкан кижини адын баа бижип турар. Чада-анын тыва ортумак школа-зында 1000 ажыг өөреникчи-лер өөрөнүп турар. Ол хире-де-ле-школа музей турар черин тып апканы черде мага-лыг.

Ол школанын өөреникчилери чоп аразында ады-сыны сура-гыл берген мунакчы кижиле-ри-биле кезек-кезек болган ужуражыл турарлар. Оларнын аразында туугузулар, малчы-нар, башкылар, өрөмдөндөр,

артистер дээш кымнарын чок даар боор. Ынчангаш школа музейинин ажык-дуазы улут. Ол кандыг-даа школага турар ужурады.

Школа музейин тургузарын чугаала көрбөй турар черлер баа бар. Кызылдың ий ду-гаар ортумак школазын кым билбес боор! Тываның өл баштайгы школазы-дыр. Ол школадан кандыг кижилер үнө-мед дээр ону! Ол школага эң баштай Совет Эвилелинде тус-кай чалаттырып келген өрөм-дөндөр баа алаа ажылдап тур-ган болгай. Ол хиреде мынча-га чедир оон үш кыт бажы-нынын иштинден школа му-зейи тургузуну деп чангыс хензиг өрөз тыпкылаан бооп турар. Чаа директор Владимир Анастольевич Агаар төөгү, гео-графия болган дыл башкыла-рын чыгаш, чоокку хүнерде школа музейин дарыг тургуза-рын аазаар болду. Мен бола-рымга, найысылалдын хоо-чун тыва школазынга шко-ла музейи албан турар ужу-руг, оон политикалдыгелдик ужуру-дуазын уттуң болбас!

Хензиг чүбөдөн улу чүвө бөдөр, деп үлөгөр чугаа бар. Школанын музейинде чангыс бажынынын туржук, бөдүн сурунун-даа төөгүзү эгелеп бо-лур.

М. КЕНИН-ЛОПСАҢ, Алдан-Маадыр аттыг му-зейиниң өрөм анылданчысы.

Бойдустун дириг амытаннары

— 100—150 километрин ман-нап артышсаа, азы-чем диле-чир дөдүлүп хей чөмчө чып-дыр дилгезди, шыл азе чүдү-лөдөн бо-ла дилып болур. А херек кырында ол «дендин хей» дээш хөөредик чүткө ий килограммга дөңсөйгөн. Бо-рунчү дензиги 45 хире кило-грамм болган дыка мырак-уак черлерге үргүчү-ле мад-

Моон ап көөргө, бөрүлөргө дайын турбас-даа мынкан. Шылап-ла кижилерден аны-дамын оларга чок. Кижилер нааг-ла бөрү бөрүлөрини пун-тууун олутуп шаажаама-дун, ону күзөдирин-биле ач-чыларга улу шылал-мантал аазап каан. Ынчангаш ачты-лар ол иленткеге үдөлдөш бөрүлөрин амдыга чедир-де кам-хайра чокка узуткан ту-рар. (РСФСР-ге 1946 чылда эгелээш, 18 чыл дургузунда чартык миллион хире бөрү-лөрин узуткан). Бөрү сапы дыка эвээжеп кээрге, «бөрү-лөрин херөө» өдө көрөз кан-дыг дээш сапал-ошадар бистик-даа, дайынынын-даа солун, сеткүлдөндөргө үргү-чүт үнүп турар апарган.

Ам канчаардык мынчан? Бөрүлөр азырап болган черлик-даа амытаннарын узуткан, кижилерге халдап, кантаа аарыгын негтердип турар ден шаг-шаадын бөрү бөрү-лөрдүн турар болгай. Ындыг бөрүлөрдүн амытаннарын амы-теңи байдалыга таарыштыр-уе бөрү өе келген. Б е т и к хүнеривисте эки чөбөлдөгөн ач-чылар болбайлы транспортту (дүрөг маацаар автомашина-лар, перовоттарын болган самолеттарын) амытанна-рын, бөрүлөрин сымдыр чөткөш, кыра болап турары чөткөш эвээ.

Бөрүлөрин чөжө-даа узу-ткаага адырнын баш саны олар хамаа чок, харып-даа олар яны-бүрү халдавырмы

аарылардан олуп хораш, эвээжөөр таарыштар баа тургузар. Бир чыл дургузу-нда бөрү бөрүлөргө ортумак дензиги 100 килограмм хире 7—8-ле дириг амытаннары ту-дуп чып. Ынчаарга бөрү ба-зы-бышкын, аарыг, аргэ-доргон адырны туду чыпир баа биддинир. Бөрү — бой-дусту чыастыры эвээ, а оон санитары болган хорашыг аарылардан ааран амыта-нарын узутканнашкан, халда-вырмы аарыларын негтер-тес, амыттыг баа болуп ту-рар.

Ынчаарга бөрүлөрдүн кижиле халдан турган, таарыш-талары дээр, өрткөн хүнер-лик болуушкунуна-дыр.

«Бөрүлөр херөө» катан көөрдө, оларнын кижиле ач-чылар баа барымдаалаа чогуру: олар кижиле эки ун-салыг эвээш эвээ азырал ит-тарын берген.

Бөгүн бо талазы-биле ийи аныг сапал турбас ужуруг. Бөрүлөр ховар дон дириг амытаннар болганда, оларны туулугула чедир узутканна-лар камгаалар херек. Оа дөдүгө бөрүлөри бүтү хөмчө-лө-биле камгаалар дөдү эвээ-тир. Бистик амыг үлө-те улаан-мөдөрдөй кижиле долгадыр турар бойду чүд-дөдөн камгаалар сурутагы бугар бөрүлөрдүн когун үе узуткаазын хөмчөлдөри таарыштыр ап черде шыдаар.

(«Советская Россия» солун-даа алган).

Спорт • Спорт

ГТО-НУН НОРМАЗЫН ДУЖААГАН

Хербис даанда хаак баазаында найысылалдык транспорт организацыйларының ажилдакчыларының хаак кросу бол-ган. Оон кол сурулгазы күш-куштурарың чаа номшен-ки — ГТО-нун хаак талазы-биле нормазын дузаары болур. Бо кросса пилитин-биле чус хире кижилер киришкен.

Баштай 5 километрге эр улустун чарымы болган. Адаа № 12 автобазаның төлөзүн Олег Рожков өскөрдөң эң-не дүргөн мадап келген, бирги черин алган. Аэропорттун хаакчысы Николай Никифоров ийги, № 2 АТБ-ниң спорт-чузу Сергей Сухов үшкү черин ээлээн.

Хөрөжөндөң 3 километрге чарымыга Тываның ав-тотранспорт аргелекчи ажилдакчысы Людмила Зубарева тергидөөн. Ийги, үшкү черлерин Комылова, Макарова (аэропорт) олар ээлээн.

Профбидел-комсомол кросунга киришкендерин 85 хуу-ду ГТО-нун хаак маацаарының нормазын күзөдип алган. Аэропорттун коллектив массалык-биле ГТО-нун норма-зын дузаарына киришкен, ВЛКСМ хооромуңуң мааца-ары алган. Бирден үшкү черин алган хаакчылар комсомол хооромуңуң мектал бижиктери-биле шаптакан.

А. АФАНАСЬЕВ.

МЯЧИЛИГ ХОККЕЙ

Мөдүүн-тайгажылар мячилиг хоккей ойнаарыга көптүг мыак. Ынчангаш дыштаныр хүнерде Мугур-Ансы суруга маргылдаа азы эш хуузувун ужуражылгазы болуру абаал. Профбиделдиг райком мячилиг хоккей маргылдаазын өрттөргөн. Адаа дөрт шилдик команда киришкен. Ийи хүн үргүзүлөөн оюнунг түдөлдөдө район төвүгү шилдик командазы бири черин алган, шилчир кубок-биле шаптакан. «Маччы» колхозтун спортчулары ийги даанды ал-ган.

Эң эки ойнакчылар механиштор С. Алдай-оол, суд ажил-дакчымы К. Кыргыс болган. Оларга Хундүлел бижиктерин, тураскаалдык белектерин тыныскап.

Мөгөн-Бүрөн сес чыл школазының өөреникчилери Мугур-Ансы ортумак школазының сески класкылары-биле мячи-лиг хоккейге эш хуузувун ужуражылгазы өрттөргөн. Адаа район төвүгү школачылары тилөөн.

Х. КОНГАР, М. СЕНГИ.

ЭШ ХУУЗУНУН УЖУРАЖЫЛГАЛАРЫ

Бай-Тайга районунг Шуй суругун аныктары болган ми-да ортумак школазын спортчулары Кызыл-Датга аадап келген, мячилиг хоккейге эш хуузувун ужуражылгазын чо-руткан.

Бо ужуражылгага кызыл-датгылар эки ойнаш, аалчы-ларын аштырышкыга таарыштырган.

Барыш-Хемчик районунг Аксы-Барыштың хоккейчеле-ри Кызыл-Датга эш хуузувун ужуражылгазын кылмы-ба-ла баа чедип келген. Бо команданын ойнакчыларының мер-гежил бедиң, дурулгалы улут. Олар республиканың «Уро-жай» эки тура спорт пилителениң бири чери дээш мар-гылдааларга киришкен, шаңалдык черлерин ап келген. Шаң-ныгды шымак хоккейчилер-биле ойнаары ажыттыг. Кы-зыл-датгылар баштайгы минуталардан эгелөөн, организа-стыг ойнаш, 6:4 сапта улуп алган.

Кызыл-Датгың спортчулары Салчак Кудер-оол, Сергей Салчак, Николай Седен, Сарыг-оол Шыдыраа эш ойнаш.

Д. ХОМУШКУ.

«АЛДЫН ШАЙБА» ШАҢНАЛЫ ДЭЭШ

Кызылдың бичиң хоккейчелеринин аразында «Алдын шайба» шаңналы дээш маргылдааны баштайгы кезе доо-аулаан.

Баштайгы ужуражылгалардан № 7 школазын «Мечта», № 11 школазын «Вперед», № 8 школазын «Сая» коман-дарының анык хоккейчилери эки белекелдиги көргөскөн.

Февраль 18-те түңкөз маргылдаа эгелээ.

Х. АЛАШ-ООЛ.

Мелебүдөңгө

ФЕВРАЛЬ 8-ТЕ

МОСКВАДАН

14.25—Миллионнардык ленинчи университет. «Матери-алдыг курамыраар экономиканың оруктары». 14.55 — «Математика интерьюлар». СССР-ниң улустун артистери М. Писецкая болган Е. Светланов олар дамчыдылда кири-жиш турар. 15.40—Өнүгүп телекөргүзүг. Фигураг чунгу-лаапын таламы-биле Европа чемпионда, Хостуг программа. ГФР-ден дамчыдылда. (Бижикчиле).

18.00—Телемеддээр. 18.10—«Хамааты ужуар чүгүзүң 50 чылы». Дамчыдылда. 18.25—Телемеддээр.

МОСКВАДАН

18.30—«Или сериалыг уран-челен телефильмниң баштайгы көргүзүг». Испаниялың азе дээр. ГФР. 2-ти серия. 19.50—Өнүгүп телекөргүзүг. Фигураг чунгулаапын таламы-биле Европа чемпионда, Хостуг программа. ГФР-ден дамчыдылда. (Бижикчиле).

22.10—«Кижилер хойла». Юрпидиктиг өртсөмөрүн доктор А. Бугузов дамчыдылган чорудар. 22.40—Өнүгүп телекөргүзүг. «УССР-ниң Буконаның ир болган тапшы-ныг адырлар аныамал». Фильм-концерт. 23.00—23.30—«Уе». Информастыг программа.

Агаар

Редаторнун оралачысы Б. Н. КАРАШПАЙ.

Кинотеатрларга

ФЕВРАЛЬ 8-ТЕ

«НАЙРАЛ»: «Сетиркин алышкын» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00 шаптарда.

«КАА-ХЕМ»: «Алдын хүн адаанда кыстар» 15.00, 18.30, 20.30 шаптарда.

«ВОСТОК»: «Одессинин ужураалары» 15.00, «Джен Эйр» 16.30, 18.40, 20.30 шаптарда.

«ПОНЕГ»: «Тошка, тошка, чартык сөк» 9.00, 10.50, 12.40, 14.30, «Өсө таладан келген кижилер» 16.30, 18.30, 20.30 шаптарда.

КОМПЛЕКСИЛИГ ЭКСПЕДИЦИОННЫҢ КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «От суг болган чөс хоолаар» 11.00, 17.00, «Кара ангелдер» (1-ти, 2-ти некеттери) 19.30 шаптарда.

«СОВЕТ ТЫВАНЫН 10 ЧЫЛЫ» КУЛЬТУРА БАЖЫНЫ: «Хоорай кылмында бажыга ужураалар» 18.30, 20.30 шаптарда.

ДООЗКУЧУЛАРНЫ ЧАЛАП ТУР!

Кызылда республиканың өнү-эвөө өөрдөлдөдүг шко-лазы доозкучуларын чачыл болган ужуражылга кезээни чө чалап тур.

Ужуражылга кезээни бо чылдың февраль 10-да кезеэ 18-та № 11 школага болур.

БОТ-ӨӨРЕДИТЕЛИГ ШКОЛАНЫН ДИРЕКЦИЯЗЫ.

Пар ама 2. Тираж 15453. Чагы № 72.

ТС—00062.